

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra Humanitních věd

Bakalářská práce

**Fenomén sousedství – případová studie
Praha – Klánovice**

Kamila Fléglová

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kamila Fléglová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Fenomén sousedství – případová studie městské části Praha – Klánovice

Název anglicky

Neighborhood phenomenon – case study of Prague – Klánovice

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké jsou sousedské vztahy mezi obyvateli městské části Praha – Klánovice a jak se tyto vztahy udržují a projevují, a zda se liší mezi starousedlíky a nově přistěhovanými. Teoreticky se bude práce opírat o pojmy a koncepty z oblasti tzv. urbánních studií. Metodologicky se bude vycházet z kvalitativních metodologických postupů.

Metodika

K dosažení cíle bude využit kvalitativní výzkum, který bude probíhat formou polostrukturovaného rozhovoru s obyvateli Klánovic. Vzorek budou tvořit zástupci původních obyvatel i nově příchozích. Zjišťován bude emický/aktérský pohled na fenomén sousedství, tj. obyvatel, kteří ve vybrané lokalitě žijí.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Sousedství, urbánní studia, kvalitativní výzkum, Praha-Klánovice.

Doporučené zdroje informací

MUSIL, Jiří. Sociologie soudobého města. Praha: Svoboda, 1967.

OUŘEDNÍČEK, M. – TEMELOVÁ, J. *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2064-2.

SCHMEIDLER, Karel. Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě. Brno, 2001. ISBN 80-238-6582-X.

TUČEK, M. – BAYER, I. *Soudržnost v diferencující se společnosti*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2008. ISBN 978-80-7330-145-3.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 13. 3. 2023

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Fenomén sousedství – případová studie Praha Klánovice" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3. 2023

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkovala PhDr. Sandře Kreisslové, Ph.D. za odbornou pomoc, vstřícnost, cenné rady a připomínky při psaní této bakalářské práce. Velké poděkování patří také mé rodině a příteli za podporu během studia a psaní této práce.

FENOMÉN SOUSEDSTVÍ – PŘÍPADOVÁ STUDIE PRAHA – KLÁNOVICE

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá fenoménem susedství v městské části Praha – Klánovice. Práce má za cíl zjistit, jaké zde existují vztahy a interakce mezi susedy. Má také zjistit, zda existují rozdíly mezi starousedlíky a nově příchozími. Práce se opírá o výsledky kvalitativního výzkumu, který probíhal pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory se zaměřovaly na spokojenost informátorů s místem bydliště, vzájemné výpomoci a interakce mezi susedy. Z výsledků výzkumu je vytvořen obraz susedských vztahů, sociálního kapitálu a míry sociálních interakcí v Klánovicích.

Klíčová slova: susedství, kvalitativní výzkum, sociální kapitál, sociální klima, komunita, sociální interakce

The Neighbourhood Phenomenon – Case study in Prague, Klánovice

Abstract

This bachelor thesis deals with the neighbourhood phenomenon in the city district of Klánovice in Prague. The aim of the thesis is to find out what relations and interactions exists between the neighbours. It is supposed to figure out, if there are any differences between the old – timers and newcomers. The thesis is based on the results of the qualitative research, which happened by conducting semi – structured interviews. The interviews focused on the informants' satisfaction with the place of residents, mutual help and interactions between neighbours. From the results of the research, a picture of the neighborhood relations, the social capital and the level of social interactions in Klánovice is created.

Keywords: neighbourhood, qualitative research, social capital, social climate, community, social interactions

OBSAH

1 ÚVOD	9
2 CÍL PRÁCE A METODIKA	10
3 STAV DOSAVADNÍHO POZNÁNÍ	13
4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	15
4.1 HISTORICKÝ VÝVOJ URBÁNNÍCH STUDIÍ.....	15
4.2 FENOMÉN SOUSEDSTVÍ	18
4.2.1 Faktory ovlivňující sousedství.....	19
4.2.2 Funkce sousedství.....	19
4.2.3 Sociální interakce.....	20
4.2.4 Sociální kapitál	21
4.2.5 Sociální klima	23
4.2.6 Sousedství jako komunita	23
5 PRAKTICKÁ ČÁST.....	25
5.1 HISTORIE ZKOUMANÉ LOKALITY – KLÁNOVICE V MINULOSTI	25
5.2 SOUČASNOST ZKOUMANÉ LOKALITY – KLÁNOVICE DNES.....	26
5.2.1 Místa setkávání a kultura v Klánovicích	27
5.3 ŽIVOT V KLÁNOVICÍCH – PERCEPCE SOUSEDSTVÍ Z POHLEDU JEJÍCH OBYVATEL	28
5.3.1 Vztah k bydlišti.....	28
5.3.2 Percepce sousedů a sousedských vztahů	31
5.3.3 Vztahy mezi sousedy	32
5.3.4 Interakce mezi sousedy	33
5.3.5 Sousedské výpomoci	35
5.3.6 Sociální kapitál v Klánovicích.....	35
5.3.7 Komunita v Klánovicích.....	36
5.3.8 Vzájemný vztah mezi starousedlíky a nově příchozími	38
6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	40
7 ZÁVĚR.....	42
8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44
9 SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	46
Seznam obrázků	46
Seznam tabulek.....	46
10 PŘÍLOHY	46

1 ÚVOD

Sousedství ovlivňuje každého z nás v každodenním životě. Je důležitou složkou života a společnosti. Tento fenomén může mít vliv na naše sociální vztahy, pocit bezpečí a spokojenost s místem bydliště. V minulosti byli sousedé jako rozšířená rodina, především na vesnicích si všichni pomáhali v různých oblastech života, ať už šlo o pomoc v rámci bydlení, společnou výchovu dětí či při ochraně území. Nevýznamnější roli hraje sousedství pro osoby, které jsou vázané na místo bydliště, zejména seniory či matky s malými dětmi. Sousedství také může sdružovat dohromady osoby s různými zájmy. S příchodem technologických inovací se začali oslabovat sousedské vztahy. Díky technologiím se již lidé nemusí spoléhat pouze na své okolí a často hledají kontakty v jiných místech. V poslední době se tak projevuje tendence menšího propojení lidí v sousedství a menšího zapojení do komunity, což může vést k horším sousedským vztahům (Wellman, 1979, online).

Bakalářská práce zkoumá sousedství jako fenomén a jeho vliv na život a vztahy mezi obyvateli ve vybrané městské části Praha – Klánovice. Je rozdělena na dvě části. V první části se zabývá cílem a metodikou práce a dosavadním stavem bádání. Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení pojmu sousedství, na jeho hlavní funkce a na faktory, které na něj působí. Dále představuje další pojmy spojeny se studiem urbánního prostředí, například sociální klima, sociální kapitál a sociální interakce.

V druhé části bakalářské práce, v části praktické, jsou představeny interpretace kvalitativního výzkumu, který probíhal formou polostrukturovaných rozhovorů. Zodpovězeny zde budou otázky, jaké jsou sociální vztahy mezi obyvateli Klánovic, a zda se liší mezi starousedlíky a nově příchozími. Bude zde řešena aktérská percepce informátorů/informátorek na vztah k bydlišti, vnímání sousedů, interakce se sousedy, vzájemnou pomoc sousedů a vnímání rozdílů mezi starousedlíky a nově příchozími. Výsledky budou shrnuty v závěru práce.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Bakalářská práce se zabývá fenoménem sousedství z perspektivy sociálních věd. Cílem je zjistit, jaké existují sociální vztahy mezi sousedy ve vybrané části Praze Klánovicích z emické perspektivy různých skupin obyvatel lokality.

Hlavní výzkumná otázka zní: Jak vypadá sousedství a sousedské vztahy v Praze Klánovicích?

Dále byly formulovány následující výzkumné podotázky:

Jak obyvatelé hodnotí místo bydliště?

Jaká je jejich percepce sousedských vztahů?

Jaké interakce probíhají mezi sousedy?

Jaký existuje sociální kapitál v obci?

Je zaznamenatelné rozdělování místních obyvatel na starousedlíky a nově příchozí a jak se případně tato distinkce projevuje?

Pro sběr dat byla použita kvalitativní metoda prováděna formou polostrukturovaných rozhovorů. Kvalitativní výzkum nám oproti kvantitativnímu pomůže získat hlubší porozumění zkoumaného fenoménu. Je založen na indukci neboli prvotním sběru dat a následné formulaci vztahů, na rozdíl od kvantitativního výzkumu. Je typický nestatistickým zpracováním dat. Přednostmi kvalitativního výzkumu jsou především vysoká validita, získání podrobných informací. Daný výzkumný postup umožňuje sledovat vybraný fenomén v přirozeném prostředí. Nevýhodami kvalitativního výzkumu jsou naopak nemožná generalizace na celou společnost, náchylnost na ovlivnění výzkumníkem a časová náročnost (Pavlásek, Nosková, 2013, s. 103–106).

Při rozhovorech byly otázky rozděleny do několika tematických okruhů, které měly odrážet výše formulované výzkumné otázky. Prvním z okruhů byly základní údaje jako věk, vzdělání a ekonomická aktivita. Druhý okruh otázek se týkal vztahů s místem bydliště, informátoři se měli vyjádřit, jak své místo bydliště hodnotí z hlediska vybavenosti, dostupnosti dopravy a bezpečnosti. Třetím okruhem bylo téma sousedství, tento okruh zahrnoval otázky o tom, co si pod pojmem sousedství představují (kdo je a kdo už není soused), na vztahy mezi sousedy a jejich různé projevy (pozdrav, setkávání, výpomoc) včetně četnosti setkávání s lidmi ze sousedství. Poslední tematický okruh zahrnoval otázky

týkající se možných rozdílů mezi starousedlíky a nově příchozími. Jednalo se o otázky na fluktuaci obyvatel v Klánovicích, na názory na nově přistěhované a starousedlíky a jejich integraci.

Celkem bylo provedeno deset rozhovorů se zástupci obyvatel Klánovic. Z toho bylo pět starousedlíků a pět nově příchozích. Jako starousedlíci byli bráni obyvatelé, kteří se zde buď narodili, nebo zde žijí přes dvacet let. Pro nově příchozí byla stanovena délka pobytu v Klánovicích na méně než deset let. Mezi informátory bylo sedm žen a tři muži. Rozhovor probíhal na základě předpřipravených otázek, které byly rozděleny do šesti tematických okruhů.¹ Všichni informátoři žijí v Klánovicích v rodinném domě a jsou v produktivním věku. Výzkum proběhl ve dvou částech Klánovic. První částí byl jeden blok budov a jeho blízké okolí, kde dlouhodobě žijí jenom starousedlíci. Odtud byl vybrán vzorek starousedlíků. Druhou lokací vybranou pro daný výzkum byl blok domů a jeho blízké okolí, kde se složení obyvatel proměňovalo. Bydlí, zde jak starousedlíci, tak nově příchozí. Z tohoto bloku byl vybrán vzorek informátorů nově příchozích i starousedlíků. Rozhovory vznikaly postupně od prosince do února. Sedm rozhovorů probíhalo u informátorů doma. Ostatní rozhovory probíhaly v kavárně a v domě výzkumníka. Informátoři byli získáváni pomocí metody sněhové koule, kdy byli dotazovaní po vykonání interview požádáni o kontakty na další potencionální informanty. Z důvodu dodržení anonymity informátorů byly jména v této práci změněny. Po nahrání rozhovorů došlo k transkripci nahrávek do textové podoby a dále ke kódování rozhovorů. Byly hledány společné rysy v odpovědích. Tato analýza rozhovorů byla použita pro získání výsledků výzkumu.

¹ Šablona rozhovoru se nachází v příloze práce – viz. Příloha č. 1

Tabulka 1. přehled charakteristik informátorů

	Jméno	Věk	pohlaví	Dosažené vzdělání	Ekonomická aktivita	Délka pobytu v Klánovicích
1.	Zdeněk	53	muž	Střední škola	zaměstnaný	28
2.	Beata	50	žena	Vysoká škola	podnikatel	5
3.	Martin	49	muž	Vysoká škola	zaměstnaný	5
4.	Eliška	23	žena	Střední škola	student	23
5.	Petra	47	žena	Vysoká škola	zaměstnaná	47
6.	Monika	49	žena	Střední škola	zaměstnaná	49
7.	Michaela	36	žena	Vysoká škola	zaměstnaná	9
8.	Andrea	51	žena	Střední škola	zaměstnaná	25
9.	Marta	29	žena	Vysoká škola	zaměstnaná	4
10.	Oldřich	32	muž	Vysoká škola	podnikatel	3

Zdroj: Vlastní zpracování

3 STAV DOSAVADNÍHO POZNÁNÍ

Zkoumáním sousedství v pražském prostředí se zabývá Martin Ouředníček a Jana Temelová, kteří působí na katedře sociální geografie na Karlově univerzitě. V publikaci *Sociální proměny pražských čtvrtí* byl popsán výzkum v několika pražských lokalitách, a to v odlišných rezidenčních prostředích. Byl zkoumán rozdíl v sousedských vztazích v prostředí v činžovním domě, ve vilové čtvrti a na sídlišti. Výzkum probíhal formou standardizovaného dotazníkového šetření a jako zkoumaný vzorek byli vybráni rodiče s dětmi na prvním stupni základní školy. Tento vzorek byl sice homogenní z hlediska věku, ale protože se respondenti získávali přes základní školy, převažovaly zde ženy. Zkoumána byla nejprve rezidenční stabilita, tedy jak dlouho v dané lokalitě žijí. Dále byly zkoumány tzv. sousedské normy, čímž jsou myšleny hlavně interakce mezi sousedy, a to například zda se pozdraví, navštíví se nebo si vzájemně vypomohou. Nakonec došlo k hodnocení významu sousedství, respondenti hodnotili jejich sousedství na základě bezpečnosti, klidu a čistotě a také jejich vztahu ke komunitě. Tento výzkum byl posléze komparován s výzkumem, který probíhal v 70. letech 20. století v devíti vybraných pražských lokalitách. Dle autorů má ze zkoumaných lokalit největší sousedskou komunitu a zakořeněnost obyvatel k místu vilová čtvrť Hanspaulka. Vilové čtvrti měli i v minulosti velký vztah k lokalitě. Nejméně rozvinuté sousedské vztahy jsou v činžovních čtvrtích vnitřního města, které prošlo proměnou a obměnou obyvatelstva. Sousedská komunita na sídlišťích se dá považovat za průměrnou, přesto se sídliště již nedají považovat za ryze anonymní lokalitu, jako tomu bylo v minulosti (Ouředníček, Temelová, 2012, s. 159–176).

Výzkumem o vztazích mezi starousedlíky s nově příchozími v Praze se zabývala také práce *Soužití starousedlíků s nově příchozími – případová studie pražských Miškovic* od Kláry Voslářové a Petry Puldové v roce 2010 v rámci projektu *Suburbánní rozvoj, suburbanizace a urban sprawl v České republice: omezení negativních důsledků na životní prostředí* realizovaného v rámci resortního programu výzkumu v působnosti Ministerstva životního prostředí České republiky. Výzkum probíhal dotazníkovým šetřením v oblastech nové a staré výstavby. Z výsledku studie vzešlo, že jsou starousedlíci a novousedlíci rozlišni ve vzdělání a věku, a tím i v životním stylu. Nově příchozí patří většinou do vyšší socioekonomické a vrstvy a jsou mladší. Největší překážkou v navazování kontaktů mezi starousedlíky a nově přistěhovanými je absence míst vhodných k setkávání. Kvůli přistěhování nových obyvatel, došlo ke změně dosavadního vesnického rázu Miškovic, lidé

lidé se přestali poznávat a začali si být cizí. Soužití ale tyto skupiny hodnotí jako neutrální, někteří mezi sebou i vytvořili přátelské vztahy (Voslarová, Puldová, 2010, online).

Další možnou publikací řešící téma susedství je kniha *Soudržnost v diferencující se společnosti*. V díle se sledují dvě dimenze, podle kterých hodnotí respondenti jejich vztah k susedství, a to pocit komunity a susedskou síť. Pociť komunity hodnotí, jak respondent vnímá kvalitu života v místě bydliště, jedná se tedy o to, jak často se susedé navštěvují, jak moc se angažují ve veřejném životě a jaký mají pocit bezpečnosti. Susedská síť vyjadřuje pocit začlenění respondenta do komunity, součástí je tedy celkový počet susedů, s kterými se respondent opravdu zná, nebo pocit důvěry a spolehlivosti mezi susedy. V práci došlo k výzkumu na venkově i ve městech a na předměstí. Z dotazníkového šetření vzešlo, že největší susedská vazba se nachází na venkově nebo v malých obcích na předměstí velkých měst. Další důležitou roli hraje i věk a sociální postavení. Významnější roli má susedství pro starší lidi zejména v důchodovém věku, pro nižší sociální vrstvy a pro domácnosti s dětmi. S každým rokem věku je pocit komunity menší, na rozdíl od susedské sítě, která každým dalším rokem věku roste. Hodnocení komunity závisí také na vzdělání respondenta, kdy vzdělanější respondenti mají kladnější vztah ke komunitě oproti méně vzdělaným (Špaček, Vobecká, 2008, s. 153–180).

Výzkum susedství v sídlištním prostoru také prováděla socioložka Jana Barvíková (2010, online). Šetření probíhalo na sídlišti Jižní Město. Autorka vycházela z polostrukturovaných rozhovorů s dlouholetými obyvateli sídliště a zkoumala, jak se mění pocity spokojenosti s místem bydliště v životech informátorů od základní školy až po současnost. Z výzkumu vyplynula zjištění, že vztah k bydlišti je spojen se spokojeností v osobním životě. V dětství spokojenost s bydlištěm ovlivňují například výsledky ve škole, či vztahy se spolužáky. Nedostatky v místě bydliště začali informátoři vnímat až na druhém stupni základní školy. Při přechodu na střední školu se jejich aktivity přesunuly na jiná místa a místo bydliště již pro ně nebylo tak významné. Autorka také psala o sídlišťích jako o místě s velkou kriminalitou. Většina informátorů zažila nějaký zločin na vlastní kůži, nejčastěji krádeže. Ve stáří vnímají informátoři pozitivně zejména dostatek služeb, lékařů a obchodů v blízkosti. Naopak nespokojeni jsou s absencí míst pro trávení volného času. Negativně hodnotí také další výstavbu bytů a úbytek zelených ploch. Podle autorky se výsledky výzkumu shodují s tezí sociologa Jiřího Musila, která tvrdí, že sídlištní prostor nemá zásadní vliv na člověka (Zadrazilová, 2007, online).

4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Teoretická část nejprve rozebírá historický vývoj urbánních studií. Dále se zabývá vysvětlením základních pojmů spojených s fenoménem sousedství, které jsou nezbytné ke správnému pochopení studia sousedství. Bude definován fenomén sousedství, faktory, které ho ovlivňují a jeho funkce. Dále jsou vysvětleny pojmy jako například sociální kapitál, sociální klima, sociální interakce.

4.1 HISTORICKÝ VÝVOJ URBÁNNÍCH STUDIÍ

Fenomén sousedství je zásadním teoretickým i empirickým tématem urbánních studií. K jejich vzniku významně přispěl německý sociolog Ferdinand Tönnies zejména svou prací *Gemeinschaft und Gesellschaft*, která vyšla roku 1887. Tönnies rozeznává dvě formy organizace společenských vztahů a to pospolitost (*Gemeinschaft*) a společnost (*Gesellschaft*). Ve svém díle udává, že pospolitost se nachází zejména na vesnici a společnost spíše v městském prostředí. Za pospolitost považuje vztahy, které jsou postaveny na příbuzenství a na venkovských hodnotách, kdy lidé pracují společně, každý si pomáhá a každý se zná. Sociální vztahy jsou hluboké a jsou dány obyčejí a zvyky. U společnosti označované *Gesellschaft*, tedy u velkoměstské společnosti jsou typické neosobní vztahy. Osoby jsou izolované od ostatních a vše se zakládá na byrokracii a řádu. (Schmeidler, 2001, s. 32–33) Podle Tönniesse postupně z pospolitosti stává společnost, jedná se nevyhnutelný vývoj, díky kterému má vzniknout „civilizace státu“ (Ferenčuhová, 2013, s. 45–52).

Dalším významným dílem pro rozvoj urbánních studií tvoří dnes již klasická esej *The city* od Maxe Webera o počátcích a vývoji města jako ekonomické a sociální instituce. Podle Webera hrála města důležitou roli při formování lidské civilizace. Weber pojednává o hlavních znacích města, které jej odlišovalo od jiných druhů sídel (Jayapalan, 2002, s. 58–59). Weber vymezuje město jako ekonomickou jednotku, kde lidé žijí ze směny a obchodu než ze zemědělství na rozdíl od lidí na venkově. Urbanistické prostředí vedlo k novým příležitostem k sociálním interakcím a k ekonomické výměně. Podle Webera existuje pět hlavních atributů města, a to opevnění, trh, vlastní soud, autonomie a odpovídající forma asociace (Ferenčuhová, 2013, s. 61–64).

Klíčovou inspirací pro vznik sociologie města byl Georg Simmel a zejména jeho esej *Velkoměsto a duševní život*. Simmel se ve svém eseji zabýval hlavně působením městského prostředí na psychiku člověka. Život ve velkoměstě, podle něho vytváří jiný druh sociálního

chování, než se nachází na venkově. Jako jednou z vnějších sil, které ovlivňují městského člověka udává průmyslovou výrobu a peněžní ekonomiky. Simmel hovoří o takzvaném městském typu člověka, který je rezervovaný a chladný, jako hlavní důvody udává přesytenost danou rychlým tempem, velkým množstvím podnětů a přemírou kontaktů s lidmi. Tento tzv. kosmopolitní typ člověka se od ostatních distancuje a chce se osvobodit od společenských tlaků (Ferenčuhová, 2013, s. 55–59).

Významným milníkem urbánních studií bylo založení Chicagské školy. Zabývala se teorií města spojenou s empirickými výzkumy. Chicagská škola vznikla na začátku 20. století. Jedním ze členů Chicagské školy a zároveň jeden ze zakladatelů sociologie města je považován Robert Ezra Park (Ferenčuhová, 2013, s. 65). Park definoval město jako spojení materiálního prostředí, které je tvořeno budovami silnicemi, chodníky s prostředím sociálním, tedy sociálními interakcemi, vztahy mezi lidmi ale také tradicemi. Park tvrdil, že město není pouze sociálním konstruktem, který ovlivňuje myšlení a chování člověka, ale zároveň je tvořeno právě lidmi, kteří tam žijí. Jeho práce se zaměřovala na sociální interakci, zejména v městském prostředí. Park se zabýval tématy jako je etnická a rasová segregace, sociální sítě a městský život. Park se zabýval tím, jak se lidé ve městě navzájem propojují prostřednictvím různých sociálních vazeb a jak tyto vazby ovlivňují sociální interakci (Park, 1915, online). Všechna tato témata byla klíčová pro rozvoj urbanistické sociologie a Parkova práce byla významným příspěvkem k pochopení sociálních procesů v městském prostředí (Ferenčuhová, 2013, s. 65).

Dalším členem Chicagské školy byl sociolog s německými kořeny Louis Wirth. Ten definuje město jako „relativně velkou, hustou a stálou usedlost sociálně heterogenních osob“. Wirth zkoumal přizpůsobení židovských přistěhovalců na americký městský život a celkově se zajímal o městský způsob života. Podle něho se kvůli velkému počtu obyvatel ve městech zvětšuje počet variací a diferenciací mezi nimi. Čím větší jsou tyto diference, tím více dochází k segregaci, která oslabuje sousedské vazby a pocit sounáležitosti (Jayapalan, 2002, s. 63–34). Z jeho výzkumu vyvodil několik společných rysů obyvatel města, mezi nimi například otažítost, izolovanost a neosobnost a celkově slabší pouta mezi lidmi než na venkově, což dává za příčinu velkému množství a nestejnorodosti obyvatel města. Dalším rysem je také soutěživost lidí, kteří vstupují do sociální interakce hlavně k získání nějakého cíle, na rozdíl od obyvatel venkova, kteří se zaměřují na společnou kooperaci. Tato městská apatie a anonymita může vést k větší kriminalitě a nárůstu počtu

sebevražď. Jako pozitiva města ale udává vědu a pokrok, které probíhají ve městech jako centrech kultury a výzkumu (Ferenčuhová, 2013, s. 88–94).

Wirthovu esej kritizuje o 30 let později americký sociolog Herbert Gans. Tvrdí, že život ve vnitřním městě se liší od života ve vnějším městě či na předměstí. Místo hustoty a heterogenity obyvatel určuje způsob života spíše ekonomická třída a fáze životního cyklu, ve kterém se osoba nachází. Lidé ve vnějším městě nebo na předměstí jsou více homogenní než ve městech. Při zkoumání města se musí brát důraz i na předměstí a okrajové části měst. Podle Gansse sousedství není tvořeno lokací, ale životním stylem a statutem (Gans, 1968, s. 95–118).

Studiem komunit se v druhé polovině minulého století zabývá Barry Wellman, který se zabývá takzvanou komunitní otázkou (community question). Komunitní otázka se snaží zjistit, jaký vliv má dělba práce na organizaci a vazby mezi jedinci v komunitě či právě v sousedství. Existují tři koncepty: community lost (ztracená komunita), community saved (zachráněná komunita) a community liberated (osvobozená komunita). Argumentace ztracené komunity tvrdí, že v současných komunitách chybí solidarita mezi jedinci, zejména v urbánním prostředí. Sociální vazby slábnou a komunita je ztracena. Tento koncept je založen hlavně na práci Ferdinanda Tönniese. Dalším konceptem komunitní otázky je zachráněná komunita. Podle zastánců community saved je lokální komunita stále důležitým zdrojem podpory a solidarity. Sousedské vazby jsou stále významné a komunita je zachráněna. Zastáncem této argumentace byl například již zmíněný Herbert Gans. Gans předvedl významnost komunity ve městě na pevných vazbách v italské komunitě v Chicagu a Bostonu. Barry Wellman přichází v roce 1988 s vlastním konceptem a to, community liberated (osvobozená komunita). Podle Wellmana dochází k vzniku nových forem sociálních vazeb, které nazývá zachráněné komunity. Tvrdí, že komunity se ve městě dále rozvíjí. Zachráněné komunity jsou skupiny lidí, které se spojují kvůli společnému zájmu nebo cíli, aniž by byli geograficky nebo sociálně omezeni. Díky technologickým inovacím a inovacím v dopravě již nejsou sociální vazby vázány pouze na jedno místo. Zachráněné komunity poskytují lidem cenné sociální vazby, které jim chybí v tradičních komunitách (Wellman, 1979, online).

4.2 FENOMÉN SOUSEDSTVÍ

Fenoménem susedství se zabýval sociolog Jiří Musil. Ve svém díle *Sociologie soudobého města* definuje susedství jako skupinu obyvatel žijících na určitém území, u kterých ale musí docházet prostřednictvím častých interakcí k pocitu sounáležitosti. Obyvatelé daného místa pak soustředí jejich každodenní aktivity jako je nakupování a chození do škol do určitého území. Základní funkcí susedství je podle Musila zejména vzájemná pomoc v každodenním životě (Musil, 1967, s. 220).

Podobně reflektuje i Sociologický slovník, který definuje susedství jako skupinu lidí „žijící v takové prostorové blízkosti, že se osobně znají, vzájemně si mohou pomáhat, spolupracovat, přímo spolu komunikovat a zároveň podléhat sociální kontrole druhých a spoluvykonávat ji“ (Jandourek, 2007, s. 233).

Český sociolog Jiří Reichel podává obdobnou definici. Pojednává o fenoménu susedství jako o lokální komunitě. Vyzdvihuje, že je rituálem vzájemného pozdravu lidí žijících v určité venkovské či městské komunitě, bezplatné vzájemné pomoci (např. příjem pošty), dohledem nad společenským chováním a dohledem nad zabezpečením majetku (Reichel, 2008, s. 108).

Susedství zahrnuje vazby mezi susedy, vnímání okolí bydliště a vztah k místní komunitě. Tyto sociální fenomény jsou prostorově zakotveny a přímo záleží na okolí bydliště. Mezi složky susedství se řadí místní komunita, normy chování a vztah obyvatel k lokalitě. I když susedské vztahy nemají tak silné vazby jako vztahy rodinné či přátelské, mají velmi podstatnou funkci. Přínosem dobrých susedských vztahů může být hlavně pomoc při vzniku náhlých potřeb, například zapůjčení přísady do vaření, drobné opravy, či zalévání rostlin. U silnějších susedských vztahů pak existuje i výpomoc, která potřebuje větší pocit důvěry mezi susedy, může to být například výpomoc v podobě hlídání dětí. Důležitou součástí susedství je také lokalita a identifikace s ní. Většinou obyvatelé vnímají lokalitu, ve které žijí pozitivněji než jiné lokality v daném místě, protože k ní mají jistý citový vztah. Lokalitu mohou ovlivňovat i lidé, kteří v daném místě nebydlí ale prochází jím nebo tam pracují. Zkoumání susedství může tedy být komplikované, neboť nevíme, do jaké míry je ovlivněno přímo danými obyvateli nebo spíše návštěvníky. Susedské vztahy se také mohou lišit v rámci jedné ulice, bloku či čtvrti. V urbánním prostředí dochází k poklesu aktivit v místě bydliště na rozdíl od venkova, kde je stále velká intenzita různých aktivit v lokalitě susedství (Špaček, 2012, s. 159–162).

Anglický sociolog Peter H. Mann (1954, online) používá termín „Neighborliness“, který lze překládat jako přátelské vztahy mezi sousedy. Rozlišuje dva typy tohoto pojmu manifest neighborliness a latent neighborliness. Podle Manna časté interakce mezi sousedy nemusejí mít vždy pozitivní vliv, někdy mohou susedské interakce i zhoršit susedské vztahy. Latentní susedství se týká vztahů mezi sousedy, které nejsou příliš zjevné či viditelné. Je charakterizováno tím, že se pocity důvěry mezi sousedy a podpora projeví až v případě krize či nebezpečí. Oproti tomu manifest neighborliness je dáno aktivními a viditelnými interakcemi mezi rezidenty. Jedná se například o vzájemné zdravení, navštěvování nebo půjčování věcí.

4.2.1 Faktory ovlivňující susedství

Sociologové Ondřej Špaček a Vobecká identifikují základní faktory, které mají vliv na podobu sociálního života v daném místě. Jedním z těchto faktorů je věk, protože starší lidé jsou většinou méně mobilní, nemají tolik možností tvořit sociální vazby. Naopak rodiče malých dětí mají možnost tvořit sociální vztahy s místní komunitou v rámci škol a školek. Dalším faktorem je vlastnictví domu či bytu na rozdíl od pronájmu, to vytváří bližší vztah k lokalitě, protože se předpokládá, že se obyvatelé nechtějí v bližší době stěhovat. Dalším konzistentním faktorem ovlivňujícím sociální vztahy v lokalitě je rezidenční stabilita neboli jak dlouho v dané lokalitě žijí. Čím déle bydlí v daném místě, tím větší je začlenění do místní komunity a sociální vazby se sousedy (Špaček, Vobecká 2008, s. 166–167).

Dalšími faktory, které ovlivňují podobu susedství, a které jsou dány charakterem lokace jsou hustota zalidnění, zda jsou obyvatelé dané lokace homogenní, dále typ zástavby neboli jestli se jedná o rodinné domy nebo sídliště a počet obyvatel. Faktory ovlivňující podobu susedství, které jsou závislé na člověku jsou například fáze životního cyklu a sociální postavení. Lidé budou rozdílně vnímat susedství, pokud se bude jednat o lidi v důchodovém věku či o rodinu s dětmi. Vliv na vnímání susedství má i sociální status, který je daný dosaženým vzděláním, příjmem, či vlastnictvím. Susedství je důležitější pro osoby z nižší sociální vrstvy (Špaček, Vobecká 2008, s. 166–167).

4.2.2 Funkce susedství

V minulosti byli susedé závislí na vzájemné pomoci zejména v ochraně území, hospodářských zájmech a také ve tvorbě a ochraně životního prostředí. V současnosti susedství ztratilo tyto původní funkce, ale stále mu zůstávají důležité úlohy jako například

poskytování vzájemné pomoci v denním životě. Sousedská výpomoc je nejvíce důležitá zejména pro obyvatele, kteří jsou vázáni na místo bydliště, jako například senioři, matky s malými dětmi nebo invalidy. Ke správnému fungování sousedství pomáhá organizované sousedství, kdy se obyvatelé daného sousedství spojují a spolupracují na udržování čistoty a pořádku, na ochraně životního prostředí, na zkrášlování okolí a vylepšování nedostatků. Důležitou úlohou je funkce ceremoniální, která znamená například účast sousedů na oslavách, svatbách nebo pohřbech. Další funkcí je funkce komunikační, která je častější hlavně v menších obcích a u určitých skupin, jako jsou matky s malými dětmi nebo důchodci. Sousedství dále působí jako důležitý distributor informací. Vyměňováním informací a komunikováním se mezi sousedy vytváří větší pocit sounáležitosti a také to přispívá k lepším sociálním vztahům. Sousedství má také důležitý podíl na socializaci dětí, kdy se děti učí sociálním normám a hodnotám. Za další funkci se dá považovat funkce ochrany, obyvatelé si chtějí zajistit bezpečnost v sousedství. Probíhá zde sociální kontrola realizovaná samotnými sousedy. Sousedství také napomáhá ochraně a tvorbě životního prostředí, například nějaké zkrášlovací spolky či ochrana před poškozením (Schmeidler, 2001, s. 141–144).

Sousedské vztahy bývají silnější na venkově než ve městě. K integraci společenství dochází zpravidla nejvíce v menších sousedstvích (Schmeidler, 2001, s. 141–144). Funkcí sousedství může být také substituce a doplnění sociálních vazeb, tato funkce je důležitá především pro seniory. Sousedé také mohou být zdrojem psychické podpory při těžkých životních situacích. Další funkcí je i sdružování a kooperace sousedů k dosažení určitého cíle. Dalším z důležitých úkolů sousedství je proces asimilace nově přistěhovaných s původními obyvateli. Sousedství reguluje soužití starousedlíků a nově příchozích vyvažováním různých zájmů (Heřmanová, Patočka, 2007, s. 62 -63).

4.2.3 Sociální interakce

Se sociální interakcí se setkáváme všude kolem nás. Podle Anthonyho Giddense (1997, s. 50–52) je sociální interakce „jakákoliv forma setkání mezi jedinci.“ Jedná se o působení jedné či více osob na druhou. Sociální interakce formují naše chování a ovlivňují nás. Giddens píše o „zdvořilé nevšimavosti“, která je typickým znakem městského života. Jedná se o časté interakce s cizími lidmi, se kterými nemají žádný osobní vztah. Mezi sociální interakce patří i neverbální komunikace, neverbální komunikací se rozumí různá

gesta, mimiky obličeje nebo pohyby těla. Neverbální komunikace je používána pro zesílení nebo zeslabení toho, co říkáme.

Skupiny osob, které jsou vzájemně v častých a přímých intimních vztazích se nazývají primární skupiny, mezi ně spadá například rodina, přátelé nebo právě sousedi. Druhá skupina se nazývá sekundární, jedná se o skupinu, kde jsou vztahy neosobní a málo emočně určené (Jandourek, 2008, s. 81–82). Z častých interakcí mezi jedinci pak mohou vzniknout sociální vazby. Sousedské sociální vazby spadají spíše mezi ty slabší, na rozdíl od například vazeb příbuzenských či přátelských (Wellman, 1979, online). Stále ale mají svůj význam. Mohou být prospěšné zejména k získávání důležitých informací či zdrojů. Také hrají svou roli při pocitu bezpečnosti v lokalitě (Granovetter, 1973, online).

4.2.4 Sociální kapitál

Sociologický slovník definuje sociální kapitál jako „sumu aktuálních i potenciálních zdrojů, které může určitá osoba využívat díky tomu, že se zná s druhými lidmi. Je to bohatství styků a známostí, které mohou být užitečné“ (Petrušek a kol. 1996, s. 475). Sociální kapitál může vznikat interakcemi v rodině, škole, zaměstnání či v sousedské komunitě (Majerová, 2011, s. 16).

Poprvé se tento termín objevil již v roce 1916, kdy ho použil Lyda J. Hanifan ve svém článku *The Rural School Community Center*. V článku Hanifan zdůrazňuje význam přátelské pospolitosti v komunitě pro zlepšení vzdělávání dětí. Pokud budou sousedé v kontaktu, dojde tak k akumulaci sociálního kapitálu, což povede ke zlepšení životních podmínek v celé komunitě. Komunita tak bude těžit ze vzájemné spolupráce a jedinec nalezne výhody pomoci a sympatií od členů komunity (Hanifan, 1916, online).

S rozvojem pojmu sociální kapitál je spjat francouzský sociolog Pierre Bourdieu. Podle něj představuje sociální kapitál množinu zdrojů, které získáváme díky trvalé síti institucionalizovaných vztahů s ostatními. Pokud máme velkou síť těchto vztahů, můžeme díky tomu čerpat jisté výhody (Bourdieu, 1986, s. 241–258).

Sociálním kapitálem se také zabývá americký politolog Robert Putman. Tento fenomén rozvedl ve své publikaci *Bowling Alone America's Declining Social Capital* (1999, s. 356–363). Putman rozlišuje dva typy sociálního kapitálu. Prvním z nich je kapitál svazující, který vzniká v blízkých kontaktech mezi lidmi. Najdeme ho například mezi rodinnými přáteli nebo ve stejných etnických skupinách. Posiluje vzájemnou solidaritu a soudržnost daných skupin a upevňuje jejich identitu. Kapitál svazující vytváří silné pouto

mezi danými lidmi. Druhým typem sociálního kapitálu udává Putman kapitál přemostující. Tento typ je charakteristický vztahy mezi lidmi, kteří mezi sebou nemají tak silná pouta. Tyto vztahy přemostují hranice společenských skupin. Jedná se o vztahy mezi lidmi z odlišných sociálních skupin a vrstev. Jsou to například vztahy mezi rozdílnými etnickými skupinami.

Putman zavedl index sociálního kapitálu, který slouží k měření sociálního kapitálu ve společnosti. Uvádí seznam dimenzí pro hodnocení sociálního kapitálu. Mezi tyto dimenze patří komunitně organizovaný život, angažovanost ve věcech veřejných, komunitní dobrovolnictví, neformální sociabilita a sociální důvěra. Špačková a Ouředníček pak přetvořili indikátory daných dimenzí pro výzkum sociálního kapitálu v obci. Tyto indikátory budou použity v této práci (Špačková, Ouředníček, 2012, s. 184–185).

Tabulka 2: Indikátory sociálního kapitálu pro výzkum v obci

Dimenze	Indikátor	Zdroj dat
Komunitně organizovaný život	Existence zájmových občanských sdružení	Registr ekonomických subjektů, internetové stránky sdružení
Angažovanost ve věcech veřejných	Existence politických občanských sdružení Účast v komunálních volbách Účast na veřejném životě	Registr ekonomických subjektů, internetové stránky sdružení Volební statistika Dotazníkové šetření, řízené rozhovory
Neformální sociabilita	Mezilidské vztahy obyvatel	Dotazníkové šetření, řízené rozhovory
Sociální důvěra	Mezilidská důvěra	Dotazníkové šetření, řízené rozhovory

Zdroj: Špačková, Ouředníček, 2012, s. 185

Spojení jednotlivých aktérů do sociálních skupin jim napomáhá využívat zdroje i od jiných členů dané sociální skupiny. K dosažení cíle může jedinci napomoct sociální kapitál, který nabývá například laskavostmi či pomoci druhým. Sociální kapitál funguje na základě reciprocity a důvěry. Sociální kapitál je tvořen a udržován díky přímým interakcím mezi aktéry ale i díky sdíleným hodnotám v sociální skupině. Důvěru mezi aktéry navyšuje větší míra sociální interakce s nimi. Základní formou sociálního kapitálu jsou podle Putnama sítě občanské angažovanosti, kde dochází k mezilidské komunikaci a směně. (Putman, 1999, s. 356–363).

Sociální kapitál lze rozdělit na individuální a kolektivní. Zatímco individuální je využíván jednotlivcem k vlastnímu prospěchu díky interakci s ostatním, kolektivní kapitál vede k prospěchu společnosti jako celku. Dále se dá dělit na kapitál formální a neformální. Formální sociální kapitál zahrnuje vztahy, které jsou oficiálně uznané nebo organizované, jako jsou například vztahy v rámci profesních nebo veřejných institucí. Neformální sociální kapitál zahrnuje vztahy, které jsou založené na důvěře, jako jsou například vztahy s rodinou a přáteli nebo vztahy se sousedy (Šáfr, Sedláčková, 2006, s. 25-27).

Mezi hlavní složky sociálního kapitálu se dají považovat:

1. Vztahy a kontakty mezi členy sociální skupiny
2. Důvěra k ostatním aktérům dané sociální sítě či k celé komunitě (Majerová, 2011, s. 13-14)

Sociální kapitál má vliv na individuální a skupinové chování a může ovlivnit přístup k zdrojům a příležitostem. Například, lidé s bohatým sociálním kapitálem mohou mít lepší přístup k zaměstnání než lidé s nižším sociálním kapitálem. Sociální kapitál může také ovlivnit zdraví, spokojenost a úspěšnost jedinců a skupin (Majerová, 2011, s. 12–14).

4.2.5 Sociální klima

Pojem sociální klima se zabývá atmosférou nebo náladou, která panuje ve společnosti nebo v určité skupině lidí. Může mít pozitivní či negativní vliv na pohodu a na chování lidí. Sociální klima lze také chápat jako podmínky pro soužití mezi obyvateli daného sousedství. Zahrnuje kvalitu interpersonálních interakcí a vztahů a pospolitost lidí v rámci daného sousedství (Špačková, Ouředníček, Susová, 2012, s. 179-184).

Sociální klima ovlivňuje sociální struktura a také dlouhodobé události v daném místě. Může být bráno jako atmosféra v dané lokalitě, míra participace či pocit bezpečí. Sociální kapitál a sociální klima na sobě nejsou závislé, může existovat komunita s nízkým sociálním kapitálem a zároveň s kvalitním sociálním klimatem (Špačková, Ouředníček, Susová, 2012, s. 179-184).

4.2.6 Sousedství jako komunita

Za komunitu se dá považovat skupina jedinců, kteří mají společné názory, zájmy či životní styl. Komunita může vznikat na základě sdílených hodnot, norem či problémů (Heřmanová, Patočka, 2008, s. 44).

McMillan a Chavis (1986, online) vytvářejí definici pocitu komunity, která má 4 prvky. První prvek definice je *membership* neboli začlenění, tedy pocit, že někam patříme. Dalším prvkem je *influence*, v češtině vliv. Tímto prvkem je myšlen pocit, že na nás záleží, jsme důležitou součástí komunity, a že můžeme v komunitě něco změnit. Třetím prvkem této definice je *integration and fulfillment of needs* neboli integrace a naplnění potřeb. Tím je myšleno, že díky zdrojům členů skupiny budou naplněny potřeby jedince. Posledním prvkem je *shared emotional connection* tedy sdílené emocionální spojení. To znamená, že nás spojuje místo, společně strávený čas nebo historie.

Komunita se dá podle Reichela (2008, s. 104–108) rozčlenit na tři typy:

1. Profesní komunita

Tato komunita sdružuje jedince, kteří mají stejnou profesi a zaměstnání. Tito lidé se znají, komunikují a spolupracují spolu, ale po vykonání práce se již nevyhledávají a nestýkají.

2. Zájmová komunita

Tento typ komunity je skupina lidí, kteří se znají a schází se spolu na základě nějakého společného zájmu či názoru. Může se jednat například o jedince, kteří se o volném čase věnují stejnému zájmu (čtení knih, hudebníci). Do této komunity ale mohou patřit i náboženská seskupení nebo političtí aktivisté.

3. Lokální komunita

Tato komunita se zakládá na tom, že jedinci žijí na stejném místě. Může se jednat právě o skupinu lidí, kteří spolu žijí v jednom sousedství. Spojuje je časté setkávání se v okolí bydliště, například v autobuse či v místním podniku.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část nejprve představuje historii zkoumané lokality, od nejstarší osady v daném místě, přes založení Klánovic až do připojení k Praze. Dále popisuje, jaké jsou Klánovice v současnosti a jaká jsou častá místa setkávání a pořádané kulturní akce v Klánovicích. Součástí praktické části je kvalitativní výzkum prováděný formou polostrukturovaných rozhovorů s obyvateli Klánovic, a to jak se starousedlíky, tak i s nově přistěhovanými. Na závěr jsou zhodnoceny výsledky rozhovorů a rozdíly mezi odpověďmi respondentů.

5.1 HISTORIE ZKOUMANÉ LOKALITY – KLÁNOVICE V MINULOSTI

Již v dávných dobách byly dnešní Klánovice zarostlé rozsáhlým lesem zvaným Vidrholec. Nejstarší osada v místě dnešních Klánovic se jmenovala Žák a byla vystavěna ve zdejším lese ve 14. století. Další osady v této lokalitě se nazývaly Lhota nad Úvalem (někdy také zvaná Vidrholec), Hole a Slavětice. Tyto vesnice však silně poznamenala třicetiletá válka, kdy byly osady poničeny. Poslední známá zmínka o původní vesnici Žák pochází z roku 1615. Poté začaly vesnice chátrat a obyvatelé odcházeli pryč. Na místě těchto zaniklých vesnic se pak začal více rozrůstat souvislý les Vidrholec. Ten byl ve středověku nechvalně známý lapky a loupežníky, kteří ohrožovali a přepadávali cestující, kteří putovali po takzvané císařské silnici, která tudy vedla. Téměř až do 19. století zůstal les nedotknutý lidskou rukou. Až ve 40. letech 19. století zde probíhala stavba železniční dráhy z Prahy do Kolína, která byla dokončena v roce 1885 (Naučná stezka Klánovickým lesem, 2016, online).

Klánovice založil Václav Klán, který původně pracoval jako písař u okresního soudu ve Zbraslavi a později byl realitním podnikatelem. Roku 1874 koupil od knížete Lichtenštejna část lesa Vidrholec. Osada Klánovice, pojmenovaná po svém zakladateli, byla založena 22. března 1878, kdy získal Václav Klán povolení k založení osady od českého místodržitelství. (Lukáš, Fischer, 2012, s.7–8). Klán prodává parcely v nově vzniklé osadě hlavně pro účely výstavby letních vil. Necháává zde postavit silnici a rybník a žádá o zřízení železniční zastávky. V roce 1899 zde vzniká okrašlovací spolek, který se stará o zvelebení osady a také se zasloužil o postavení pískových chodníků. V roce 1911 zde dochází ke zbudování kaple Matky Boží, dnes kostela Nanebevzetí Panny Marie. V téže roce je také v Klánovicích zavedeno osvětlení a otevřená pošta. Osada dále vzkvétá a na počátku první světové války

se v obci nachází již 90 vil, k tomu zde stojí i penzion a 7 restaurací. Klánovice se stávají jednou z nejoblíbenějších vilových čtvrtí v blízkosti Prahy (Klánovice u nás, 2015, online). Velký rozvoj Klánovic probíhá ve dvacátých letech 20. století, kdy dochází k realizaci výstavby lázní, jejíž návrh vypracoval architekt Robert Utěšil. Ve stejném roce 27. února se Klánovice stávají samostatnou obcí. Spolu s lázněmi došlo k výstavbě i bazénu, kolonády či bronzové sochy T. G. Masaryka. Díky lázním se Klánovice staly společenským centrem pražské smetánky, která využívala snadné dostupnosti vlakem i autem. Ve třicátých letech 20. století pak v Klánovicích vzniká lesní golfové hřiště, které má ve svém největším rozkvětu 15 jamek. První základní škola v Klánovicích byla otevřena v roce 1934.

Lázně si užívaly své popularity až do období po druhé světové válce, kdy byl celý areál lázní znárodněn. Poté začal lázeňský areál chátrat a postupně byly lázeňské budovy přeměněny na byty. Úplný konec lázní přišel v roce 1988, kdy byla zbourána hlavní budova. Podobný osud čekal i golfový klub, který byl v roce 1950 zavřen a hrací hřiště byly rozorány, protože byl komunisty brán jako ukázka buržoazního způsobu života. V roce 1974 byly Klánovice připojeny k Praze (Městská část Klánovice, 2022, online).

V roce 1950 bylo v Klánovicích nasčítáno 357 domů a 1687 obyvatel. V roce 1970 bylo obyvatel již 2 116 a zaznamenáno bylo 395 trvale obydlených domů. Počet obyvatel dále stoupal a v roce 1991 nabyl počtu 2 339. Většina obyvatel bydlela a dosud bydlí hlavně v rodinných domech (Lukáš, Fischer, 2012, s.7–8).

5.2 SOUČASNOST ZKOUMANÉ LOKALITY – KLÁNOVICE DNES

Klánovice jsou městskou čtvrtí, která se nachází na východním okraji Prahy a spadá do městského obvodu Praha 9. Rozloha městské části je 5,9 km² a počet obyvatel v roce 2021 činil 3 519. v roce 2002 počet obyvatel nabýval 2 603. Počet obyvatel v městské části se navyšuje, nejvíce kvůli přistěhování nových obyvatel. Průměrný věk obyvatel je 40,3 let (Český statistický úřad, online). V současnosti je residenční čtvrtí hlavně pro rodiny s dětmi. V poslední době dochází k výstavbě nových domů, což vede k přistěhování nových obyvatel do Klánovic. Klánovice se stále mění a místo tradičních starších domů zde vznikají moderní novostavby, či byty. Dochází zde k vysoké výstavbě, což vede k přistěhování nových obyvatel do Klánovic, zejména rodin s dětmi. Díky velmi atraktivní lokaci v blízkosti lesa a dopravní dostupnosti na dobré úrovni se Klánovice stávají velmi žádanou lokalitou

k bydlení. To vede k vysokým cenám pozemků a nemovistostí. Z tohoto důvodu se sem stěhují zejména příslušníci vyšších tříd.

Ouředníček vymezuje v Praze 4 zóny. Je jimi historické jádro, vnitřní město, vnější město a periferie. Klánovice začleňuje do periferie města. Ta je typická roztržitou zástavbou s převážně venkovskou morfológií. Oblast si zachovala venkovský ráz a dostatek zemědělské půdy zůstalo nezastavěné. Někdy může být nazývána suburbánní částí Prahy. (Ouředníček, 2012 s. 277)

Obrázek 1: Poloha Klánovic na mapě

Zdroj: Mapa umístění Klánovic (*Geoportál Praha*, online)

5.2.1 Místa setkávání a kultura v Klánovicích

I když jsou Klánovice menší rozlohou, netrápí je nedostatek spolků, organizací či míst k setkávání. Důležitým místem setkávání klánovických občanů je Kulturní centrum Beseda. Beseda funguje jako kino, kavárna a zároveň zde probíhají různé přednášky nebo koncerty. KC Beseda je důležitým místem pro sdružování místních obyvatel. Za zmínění také stojí kynologický klub v Klánovicích, kde se setkávají místní pejskaři, kterých je v Klánovicích spousta. Pro sportovní vyžití je v Klánovicích k dispozici fitness centrum, tenisový klub, sportovní hala a spolek oKOLO, který organizuje společné vyjížděky na kole. Dále také

fotbalový klub Klánovice, založený již roku 1909, který sdružuje děti a rodiče při častých zápasech.

Jelikož jsou Klánovice převážně bydlištěm rodin s dětmi, probíhá zde několik akcí zaměřených právě na děti. Jedním ze spolků, který pořádá dětské aktivity jsou Pohádkové Klánovice. Pořádají každoroční akce jako je Pohádkový Masopust, kdy Klánovicemi prochází průvod dětí i dospělých v maskách. Pohádkového Masopustu se již uspořádalo šest ročníků. Další akcí pod taktovkou Pohádkových Klánovic jsou Pohádkové Čarodějnice, které se tradičně konají na významném klánovickém místě setkávání, a to na Přímském náměstí. Během této oslavy se setkávají sousedi z celých Klánovic, je k dispozici občerstvení a živé vystoupení kapely. Na den dětí pak probíhá Pohádkový les, kdy děti prochází lesem a plní různé úkoly. Dále se v Klánovicích také koná školní ples či každoroční rozsvícení Vánočního stromečku před zdejší základní školou.

Dalšími místy pro setkávání jsou místní restaurace, například restaurace Bazar, či restaurace Babiččina Beseda. V létě je velmi populární také místní koupaliště (Praha–Klánovice, 2023, online).

5.3 ŽIVOT V KLÁNOVICÍCH – PERCEPCE SOUSEDSTVÍ Z POHLEDU JEJÍCH OBYVATEL

V této části je analyzováno sousedství a sousedské vztahy z pohledu obyvatel Klánovic. Výsledky zkoumání vychází z polostrukturovaných rozhovorů se zástupci obyvatel městské části.

5.3.1 Vztah k bydlišti

První část rozhovoru měla za cíl zjistit, jak vnímají obyvatelé Klánovic jejich místo bydliště. Vliv na spokojenost s Klánovicemi nemají z velké části sousedé ale spíše přímo charakter dané lokality. Nejdůležitějšími faktory, které vedly ke spokojenosti s lokací byl hlavně klid a blízkost přírodě. Dalším faktorem spokojenosti byla i dopravní dostupnost centra Prahy. Všichni informátoři hodnotili místo bydliště velmi pozitivně. Existuje tady jasná sounáležitost s místem bydliště. Viz odpověď informátorky Elišky (23): *„líbí se mi, že je to místo, který je vlastně relativně klidný, kde tak nějak můžu trávit čas jakoby sama se sebou a se svojí rodinou a nejsem tak nějak jako ničím rušená. Je to prostě příjemný místo pro žítí.“* Nově přistěhovaní posuzují Klánovice kladněji oproti minulému místu bydliště například Informátorka Beáta (50): *„A výrazně lepší dostupnost do zaměstnání než*

v minulém bydlišti a lepší životní prostředí, zejména les.“ Co se týče infrastruktury a dopravy nebyli v odpovědích zaznamenány žádné velké stížnosti, informátoři byli hlavně spokojeni s rychlým vlakovým spojem na Masarykovo a hlavní nádraží. Jedna z mála stížností byla od informátora Martina (49) „*Jako ten vlak je strašná výhoda, takže možná, kdyby třeba byly delší ty soupravy vlakové, aby to, aby pobrali víc lidí, aby tam bylo víc místa na kola v těch vlacích, tak by to bylo lepší.*“ Menší problém s dopravou měla i informátorka Petra (47), která ho popisuje následovně: „*Doprava přes den, je to fajn, ale tady problém od mého mládí si pamatuju, že byl problém se dostat zpátky z Prahy, takže jsme chodili pěšky, jako třeba z Hloubětína, tam jela poslední tramvaj, tak jsme šli pěšky a tak, no, anebo teda se využívají nějaký bolty a taxíky, že jo, dneska, ale není to úplně pro každého, je to pak drahý, to je věc, kterou by měli změnit hlavně pro ty mladý lidi, protože se když se jdou někam bavit, tak musí jít v půl dvanáctý pryč odtamtud...*“ Z hlediska problémů infrastruktury také dva informátoři zmiňovali neopravené silnice a také nedostatek parkovacích míst u nádraží. S absencí větších obchodů informátoři moc problém nevidí. Z výpovědí bylo jasno, že většina obyvatel jezdí nakupovat do obchodů v dojezdové blízkosti Klánovic. Respondentka Petra (47) například zmiňuje Centrum Černý Most. Informátor Zdeněk (53) byl s obslužností i vyžitím spokojený, vypovídal, že: „*Tady je ve svý podstatě všechno: mateřská školka, škola, jsou tady hotelová škola jo, jsou tady různý takový věci, že? Obchodů je tady spousta, spousta restaurací, spousta jakoby vyžití jinýho. Já nevím, fotbalový hřiště tady je a taky velká tělocvična.*“ Na otázku, zda jim tady něco vadí, popřípadě zda by něco chtěli vylepšit v rozhovoru padaly odpovědi různé. Informátorka Beáta (50) zmiňuje: „*Asi některý drobný aktivity týkající se třeba náměstí nebo absolutní absence některých drobných služeb.*“ A dále také: „*Určitě by prospělo, kdyby tady bylo víc a dostupnějších ordinací, lékařů nebo vůbec zdravotní péče.*“ Dále například respondentka Petra (47) zmiňovala absenci veřejného sportoviště: „*Vlastně jsme si říkali, že tady chybí veřejný sportoviště pro děti. Venkovní, přístupný pro děti, jako že zadarmo samozřejmě nějaký třeba oplocený, aby tam mohly hrát prostě míčové hry a takhle, aby se tam mohly scházet, takhle se scházejí u školy, když prostě, když je ta branka zavřená, tak tam přelézají plot na fotbalový hřiště, to je samozřejmě všechno uzamčený.*“

Na otázku, zda se chtějí odstěhovat z Klánovic vypovídali všichni až na dvě informátorky negativně. Informátoři se nechtějí odstěhovat z Klánovic, hodnotí to tu jako ideální místo na život. Informátorka Beata (50) dokonce hodnotí Klánovice jako „*jedno z nejlepších míst k životu v Praze a okolí.*“ Jedna z informátorů, kteří přemýšlí o přestěhování z Klánovic je

informátorka Eliška (23), která si zatím není jistá, zda tady chce zůstat. Důvodem může být možná to, že se jedná o jednu z informátorek z mladší generace, a tedy zatím bydlí u rodičů a není rozhodnutá. Další informátorka se chce přestěhovat z osobních rodinných důvodů.

V otázkách týkajících se bezpečnosti v místě bydliště všichni informátoři odpověděli, že se zde cítí bezpečně, například informátorka Petra (47): „*Jo. Občas se objeví takový to, že se tady kradou kola, nebo že se kradou, že se vykrádají domy, tak samozřejmě, tak člověk zbystří v tu chvíli, ale jako já tady žiju sama v podstatě v tom domě a cítím se bezpečně.*”

Informátorka Eliška (23), která bydlí u konečné zastávky autobusu, který jezdí na trase Klánovice – Černý Most, zmiňuje jako negativum občasnou přítomnost osob v podnapilém stavu, kteří přejedou svou autobusovou zastávku a dojedou až na konečnou zastávku do Klánovic. „*...tam kde jsme my, tam je konečná stanice autobusu a občas tam vystupují takový lidi, který tam přijedou, jakože opilci nebo bezdomovci. Ale cítím se vlastně bezpečně.*” Informátorka Petra dále podává důvody, proč se zde cítí bezpečně: „*Jo, myslím, že jo, určitě, my tady máme ty obyvatele, jsou tady takový stálý, ten, kdo se sem přistěhuje, tak je v podstatě, dalo by se říct, vyšší ekonomická vrstva, takže ty nemají potřebu krást a takový věci, takže si myslím, že v tomhle ohledu tady nevidím jako problém, nejsou tady žádný takový ty komunity, jako jsou, nějaký bandy prostě, který dělají neplechty, tak to tady našťestí nemáme.*” Z odpovědí informátorů je jasné, že zde plní sousedství funkci ochrany, protože se většina místních obyvatel zná a cítí se v bezpečí, jelikož žije v okolí někdo, komu mohou důvěřovat. Vysokou míru bezpečnosti ovlivňuje typ zástavby v obci. Rodinné domy se zahradou vedou k bližšímu poznání mezi sousedy, narozdíl od například sídlišť, kde existuje větší anonymita, tím i menší pocit bezpečí. Pocit bezpečnosti také ovlivňuje vysoké vzdělání a vyšší ekonomická třída obyvatel v Klánovicích.

Významným místem je Klánovický les, který všichni respondenti až do posledního zmínili jako místo, kde tráví nejvíce volného času, zejména procházkami se psy. Většina dotazovaných informátorů tráví svůj volný čas přímo v místě bydliště. Výjimkou je informátorka Eliška (23), která tráví svůj čas spíše mimo Klánovice, to bude dáno zejména mladším věkem.

Další z otázek byla, zda je v Klánovicích dostatek míst pro trávení volného času. Podle názoru Elišky (23) tomu tak není: „*Já si osobně nestěžuju, protože já spíš trávím čas jakoby mimo Klánovice, ale věřím tomu, že spoustu lidí, který by chtěli fakt trávit čas jenom v Klánovicích, že tam není dostatečně prostoru pro to, aby tam mohli trávit svůj volný čas, že tam jako chybí nějaký místa.*” Informátor Martin (49) si myslí, že více sportovního zázemí

by sem přilákalo spoustu lidí, a to by mohlo vést ke snížení pocitu klidu v Klánovicích. Má na toto téma názor následující: *“Dá se říct, že trávím čas tady. Jedině když jedeme na golf, tak jedeme jinam, protože tady Golf není...možná tady chybí třeba nějaký sportovní zázemí nebo když bych to bral, že pak ty místa budou znamenat větší provoz nebo víc lidí, který by sem dojížděli, tak snad ani ne.”* Celkově lze říci, že počet míst pro trávení volného času v Klánovicích je z perspektivy informátorů v přiměřeném množství vzhledem k velikosti Klánovic. Dotazovaní si zde vystačí s lesem a několika podniky, pokud mají potřebu o nějaké další zázemí, nemají problém s dojížděním.

5.3.2 Percepce sousedů a sousedských vztahů

Nejprve bylo nutné definovat, koho informátoři vnímají jako souseda. Každý z informátorů chápal pojem souseď trochu jinak. Někteří informátoři brali jako sousedy pouze ty, co přímo sousedí s jejich domem. Větší množství informátorů ale měli za své sousedy i obyvatele v širším okolí, to znamená třeba v celé ulici či bloku. Informátorka Petra (47) vnímá jako své sousedy desítky lidí, jako souseda bere všechny, co zná v blízkém okolí: *„vnímám to v podstatě, kam dohlídnu, když to vezmu, tak je to celej blok náš a půlka naší ulice prostě, kam dohlídnu, tak ty lidi znám, znám jejich jména, znám jejich děti, rodiny, rodiče, zdravíme se, se všema si tykáme.”* Informátorka Monika (49) zase vnímala jako své sousedy přátele z blízkého okolí domu, s kterými se často vídá. Viz: *„Pro mě souseďství souvisí i vlastně s kamarády, s kamarádkami, protože přece jenom ty vztahy jsou blízké tím, že jsme spolu chodily i do školky a do školy, takže dlouho se známe, kamarádíme spolu a různé aktivity spolu děláme, takže i můžeme se na sebe vzájemně spolehnout. Když někdo, někoho, něco potřebujeme.”* Ve vnímání pojmu souseď se často v odpovědích opakovalo, že to je někdo, s kým se musíme navzájem respektovat a tolerovat. Například informátor Martin vnímá tento pojem následovně: *“ale souseď je někdo, kdo bydlí vedle mě a vycházíme si vstříc. No je to někdo, kde končí moje práva a začínají práva někoho jiného, takže asi tam jde o slušnost a kompromis.”* Informátor Zdeněk chápe pojem souseďství podobně: *“Ve svý podstatě ten souseď tady vedle mě má svůj pozemek, svůj dům a tím pádem já ho musím jakoby respektovat a nenarušovat jeho život.”*

Hlavními faktory, které ovlivňují vztah se sousedy jsou na základě výpovědí tázaných délka pobytu v místě bydliště. Z odpovědí vyplývá, že čím déle žijí obyvatelé v místě bydliště, tím mají bližší vztahy se sousedy. Dále záleží na tom, jak moc se obyvatelé v daném souseďství proměňují. Čím jsou obyvatelé stářejší, tím se více budují vztahy. Za důležitý faktor se dá

považovat životní stádium sousedů. Sousedské vztahy byly například bližší, pokud měli oba sousedi malé dítě v podobném věku. Mezi faktory, které mají vliv na kvalitu sousedských vztahů spadaly i společné zájmy, povaha a chování daného člověka viz Informátor Zdeněk (53): „*Jestli ve svý podstatě nejsou třeba nevrlý, agresivní, hlučný.*“ A informátor Martin (49): „*vlastně povaha toho člověka, je to individuálně. Závisí to na povaze toho člověka i na mý povaze.*” Obdobný názor měla I informátorka Beata (50): „*taky nastavení na stejnou komunikační, sociální, vzdělanostní úroveň.*“ a také Monika (49): „*myslím si, že se sousedy, s kterými se známe dlouhou dobu, máme lepší vztahy a samozřejmě s těmi, s kterými nás něco spojuje, společné aktivity nebo věk dětí.*” Sousedství si pro starousedlíky dochovalo důležitý význam, který mělo v minulosti. Pro nově přistěhovalé obyvatele již ztrácí svůj význam. Důvodem může být modernizace a lepší dostupnost téměř všeho. Noví obyvatelé již nejsou závislí na svých sousedech.

5.3.3 Vztahy mezi sousedy

Vztahy mezi sousedy určují celkové sociální klima v komunitě. Sociální klima mezi sousedy v Klánovicích se dá vnímat jako pozitivní. Nejsou zde žádné větší konflikty a sousedi se snaží mezi sebou vycházet. Sociální klima ale mění příchod nových obyvatel. Mezi starousedlíky se blízkém sousedství všichni navzájem znají. Nově příchozí navazují kontakty spíše s ostatními nově přistěhovalými. Mají ale ochotu se více asimilovat mezi starousedlíky. Již neplatí to, že se v Klánovicích každý zná s každým. Starousedlíci mají na novousedlíky neutrální názor, nevadí jim, ale kontakty s nimi nevyhledávají.

Sousedské vztahy se dají u některých starousedlíků považovat i jako přátelské, spíše se ale sousedé vnímají jako známí. U nově příchozích jsou vztahy více anonymní. Když už byl vytvořen bližší a přátelštější vztah, bylo to pouze s jedním sousedem. Například odpověď Zdeňka (53): „*Řekl bych, že právě přátelský nebo teda s některými sousedy, třeba soused naproti se zdravíme, ale jako nenavštěvujeme se, na druhou stranu máme souseda vedle, jo, s kterým se i navštěvujeme a dáváme si, já nevím, dárky. Přejeme si k narození dětí a podobně.*“ Informátorka Eliška (23) vnímá své vztahy se sousedy jako velmi nevyvinuté: „*u nás ty sousedský vztahy nejsou na nějaký jako bázi nějakého přátelství, že bysme se pravidelně setkávali se sousedem a spíše je to na takový bázi, že se pozdravíme ze slušnosti, ale není to nějak jako vztah takovej sousedskej, kterej bych si třeba představovala, že je ideální, že se ty lidi můžou jako setkávat a nějakým způsobem spolu trávit volnej čas nebo si vzájemně bejt nápomocný.*” V lokaci, kde byl celý blok plný jenom starousedlíků, bylo znát,

že zde mezi sebou mají obyvatelé více vyvinuté vztahy. Oproti tomu ve zkoumané oblasti s více nově příchozími, kde se obyvatelé více proměňovali, byla z odpovědí cítit větší anonymita mezi sousedy viz odpovědi Elišky (23): „*třeba s nějakýma sousedama, co bydlí naproti nám, jsme jakoby v takovém vztahu, že se známe nějak jako blíž, protože vlastně ty lidi už tam byli léta letoucí jako my, takže nějaký ten vztah se jako vybudoval, tím že my se setkáváme jenom jako na ulici a prohodíme pár slov, ale zároveň jako vedle nás byli sousedi, který tam jsou vlastně třeba pět let, a tím pádem jako s nima nemáme úplně nějaký hlubší vztah.*” a Andrei (51): „*s těma lidma, který bydlí vedle nás, ty jsou tam kratší dobu a popravdě, kdybych je potkala někde v Praze, tak já vlastně ani už bych je nepoznala, když já jsem je viděla asi všehovšudy dvakrát nebo třikrát a já nevím ani, jak teď vypadají.*”

5.3.4 Interakce mezi sousedy

Mezi starousedlíky jsou patrné manifestní sousedské vztahy, kdy jsou viditelné interakce jako zdravení, setkávání se či vzájemná pomoc. U nově přistěhovalých jsou vztahy více latentní, chybí zde častá účelová setkávání či vzájemná pomoc. Existuje ale ochota pomoc poskytnout. Na otázku vzájemného zdravení odpověděli všichni informátoři pozitivně. Například odpovědi Zdeňka (53): „*nemyslím si, že bych někoho nepozdravil. Zdravím úplně každého,*” a Beaty (50): „*Snážíme se zdravit a vedeme k tomu i svoje děti.*”. Až na jednu výjimku, kdy informátorku jedni sousedi vůbec nezdraví: „*akorát jedni v ulici sousedi, mě nezdravěj, tam jsme měli trošku nějaký problém, ale to bych řekla, že nemůžu říct ani, že jsou úplně sousedi, protože už jsou jakoby o nějaký barák dál.*”

Zkoumané sousedství pro většinu informátorů zastává komunikační funkci. Většina informátorů při setkání prohodí pár slov, ale to je spíše s těmi sousedy, se kterými mají bližší vztah. Pro některé informátory má sousedství také informační funkci, například pro informátorku Petru (47): „*vždycky se ptáme navzájem, jak se máme, probereme všechno možný, kdo se, kdo se narodil, umřel, jaký máme nemoce, co se nám daří, co se nám nedaří.*” Majorita tázaných kontakt se sousedy účelově nevyhledává. Jedná se spíše o setkávání „mezi ploty“. Návštěvy mezi sousedy nejsou moc časté, ale skoro všichni informátoři tvrdili, že už někdy ta návštěva proběhla. Například výpověď Andrei (51): „*já bych řekla, že to bylo s těmi sousedi, který bydlí naproti, už jsou tam taky řadu let, tak my jsme se viděli tak asi, že jsme se navštívili dvakrát, třikrát za tu dobu, takže to bych řekla, to je hodně málo.*” Návštěvy probíhají zejména z důvodu nějaké oslavy či při speciální příležitosti, než aby byly na každodenní bázi a zároveň neprobíhají s každým sousedem. U starousedlíků existuje tedy

mezi sousedy i ceremoniální funkce, tedy účast na oslavách atd. Například výpověď Zdeňka (53): „*Při různých příležitostech, narozeniny, nějaký oslavy, nějaký grilovačky a podobně, jako že je člověk pozvaný třeba na oheň. Nebo já nevím, narození dítěte, že se chtějí pochlubit s něčím novým.*”

Z odpovědí vychází, že se obyvatelé s malými dětmi více stýkají s lidmi v sousedství než lidé s už odrostlými dětmi. Kupříkladu odpověď Andrei (53): „*Tak myslím si, že to je tak, že lidi se víc se znají, když mají třeba, já nevím, společně venčí psy nebo mají malý děti, tak se potom nějak stýkají, ale vzhledem k tomu, že už děti mám odrostlý, tak jako v podstatě už já z toho domu vlastně vyjedu do práce autem, vrátím se autem, pak jdu s tím psem, oni psa nemají, takže jako asi není moc nějaký důvod se úplně přátelit.*” a Zdeňka (53): „*navštěvujeme se málo, asi jenom, když byly děti, tak jsme se navštěvovali vícero, teďka už ve své podstatě se navštěvujeme jenom s těma jedněma tady.*” Dalším faktorem častějšího setkávání je právě i vlastnictví psa. To je v Klánovicích velmi časté a může to být právě jedním z důvodů potkávání a povídání, například při procházkách v lese. Například informátorka Beáta poukazuje na problém s tím, že psa nemá a na nepochopení obyvatel ze sousedství. „*Asi hlavním problémem je absence psa v naší domácnosti a nepochopení toho, že někteří své miláčky nechávají před naším domem dělat různé potřeby.*” Při otázkách na společné navštívení nějakého podniku nebo společenské akce, byli odpovědi spíše negativní. Ojedinele to probíhá u několika sousedů. Martin (49): „*já myslím, že jsme byli i na pivu. Bylo to třeba jednou, asi jednou za pět let.*” A Zdeněk (53): „*Ne, v tuto chvíli ne, jsme jako pozvaný někam támhle na chatu, tak to možná proběhne někdy, ale v současné chvíli do této doby ne.*” Další otázka se týkala konfliktů či problémů se sousedy. Přítomnost nějakých větších problémů byla minimální, a když už se nějaké objevily, byly hned vyřešeny viz Petra (47): „*Ne, když se sousedce nelíbí, že tam mám moc velké stromy, tak prostě ořežu větve a je to, jo, nemám s tímhle problém.*” Více informátorů zmiňovalo problémy týkající se stavby domu. Kupříkladu Zdeněk (53): „*máme tady jednoho souseda, který samozřejmě není jakoby úplně sdílný, naopak chce narušit tu komunitu, že prostě chce postavit obrovské dům na úkor všech ostatních sousedů, že nám by nešlo třeba sluníčko na zahradu kvůli tomu a jde jenom vůči svému prospěchu, že prostě chce profitovat na tom, že ten dům by potom pronajímal.*” I jediný soused tedy může zkazit dobré vztahy v sousedství, nebo je naopak zlepšit.

5.3.5 Sousedské výpomoci

U tématu sousedských výpomocí se odpovědi lišily. Dá se říci, že mezi starousedlíky je pomoc častější. Zásluhou častých interakcí mezi starousedlíky vznikl mezi sousedy kolektivní sociální kapitál. Díky tomu mohou sousedé využívat vzájemné pomoci. Ve zkoumaném sousedství se mezi starousedlíky objevují základní složky sociálního kapitálu, a to časté interakce i důvěra mezi aktéry. Důvěra mezi jedinci je potvrzena hlídáním dětí mezi sousedy a spolehnutí se na pomoc v krizi.

Informátorka Petra (47) zdůrazňuje, že je pomoc mezi jejími sousedy vzájemná: „*Půjčíme si nářadí, když potřebuju odstěhovat sedačku, tak mi pomůžou, když potřebuje, já nevím, naopak, já jsem vezla sousedku do velkého zahradnictví, protože má malý auto, takže já mám velký auto, tak jsme tam nakoupili.*” Mezi starousedlíky je také čtenější půjčování např. přísad do vaření. Viz Zdeněk (36): „*Jo, to tady křičí sousedka pořád, jako máte vajíčka, máte mouku, takže ano, podáváme, půjčujeme sůl a podobně.*” Ale zase informátorka Eliška (23) nějaké půjčování mezi sousedy téměř nikdy nezažila: „*Naprosto minimálně vlastně jako vůbec, nějaká takováhle pomoc tam většinou nefunguje, protože každé je soběstačnej.*” Mezi novými příchozími se půjčování přísad moc nestává, ale existuje tam ochota něco půjčit, když bude třeba. Viz odpověď Martina (49): „*často se to neděje, ale není to jako problém, když přijdou, tak dáme.*” U dlouholetých obyvatel je vidět určitá důvěra mezi sousedy, což dokazuje i to, že si někdy nechávají pohlídat své dítě od sousedů. Toto potvrzuje např. odpověď informátorky Petry (47): „*No, nechala, nechala, protože je znám, protože kdybych je neznala dlouhá léta, tak bych se asi bála, ale protože je znám a mám je ověřený a vím, jak se chovají, tak bych nechala.*” A také výpověď informátora Zdeňka (53): „*Jo, asi ano. Ve své době ano. Tak myslím si, že se to i párkrát stalo nebo jsme hlídali my jim.*” Ve zkoumaném sousedství je viditelná i důvěra v pomoc od sousedů při kritické situaci, a to i od sousedů, se kterými nemají nějaké bližší vztahy, to dokládá odpověď informátora Zdeňka (53): „*Myslím si, že ano, že by jako pomoc zavolali, že jo. Určitě, myslím si, že ano, že všichni úplně, všichni ty, co třeba by člověk s nima byl v nějakým rozporu, tak si myslím, že by pomohl, to si myslím, že tady máme chytrý lidi v sousedství.*”

5.3.6 Sociální kapitál v Klánovicích

Sociální kapitál v Klánovicích byl měřen na základě indikátorů dimenzí sociálního kapitálu vytvořených Ouředníčkem a Špačkovou (2012, s. 185), založených na Putmanově indexu sociálního kapitálu, viz tabulka 2. Nejprve se analyzuje sociální kapitál ze stránky

občanských zájmových a politických sdružení. V Klánovicích existuje 22 zájmových spolků a organizací. Dá se to považovat za celkem vysoký počet vzhledem k velikosti městské části. Zájmové spolky jsou různého druhu od sportovních např. Tenis Klánovice až po sbor dobrovolných hasičů (Praha – Klánovice, online). V městské části existuje několik nadačních fondů a neziskových organizací, které se soustředí na zlepšení kvality zdejšího života. V Klánovicích nyní existuje šest politických sdružení. Volební účast v posledních volbách do zastupitelstva v roce 2022 byla 61 %. Oproti tomu volební účast v celé Praze byla 43 % (volby, online, 2022). Je tedy znát zájem o politické dění v městské části ze strany jejich obyvatel a vysoké využití pasivního volebního práva obyvatel.

Neformální sociabilita, zjišťována pomocí kvality mezilidských vztahů je dalším indikátorem sociálního kapitálu. Neformální sociabilita v Klánovicích je různorodá. Z rozhovorů vychází, že jsou mezilidské vztahy v komunitě na dobré úrovni. Záleží ale hodně na daném člověku a jeho povaze. Jak starousedlíci, tak novousedlíci uvedli, že mají v Klánovicích nějaké přátele či známé. Novousedlíci hledají kontakty hlavně mezi ostatními rodiči, spíše než mezi sousedy. Spojují je zejména události pořádané školou a školkou. Důvěra je jedním z významných ukazatelů sociálního kapitálu. Hlavním ukazatelem důvěry je zvoleno vzájemné hlídání dětí mezi sousedy, či pohlídání domu v jejich nepřítomnosti. Důvěra mezi sousedy v Klánovicích je heterogenní. Odpovědi tázaných se v tomto ohledu liší. U většiny novousedlíků je důvěra mezi sousedy ve stádiu vývoje. Někteří již ale mají důvěru vytvořenou, například Martin (49): „*občas jsme jim nechali klíče, když jsme někam jeli.*” Důvěra je nejvíce vytvořena k jednomu ze všech sousedů. Výrazná důvěra je vyvinutá mezi původními starousedlíky, kteří se znají dlouhou dobu. Dalším indexem míry sociálního kapitálu je angažovanost a zapojení do komunity. Dle Křapa (2006, online) je v České republice zapojení do věcí veřejných na nízké úrovni stejně jako v ostatních postkomunistických zemích. V Klánovicích se ve veřejných věcích angažují nejvíce nově příchozí obyvatelé. To může pramenit z vyššího vzdělání nově přistěhovalých a z nižšího věku.

5.3.7 Komunita v Klánovicích

Lokální komunita v Klánovicích je postavena hlavně na setkávání se na stejných místech, například na nádraží, před základní školou, v místním obchodě a restauracích. Pocit komunity a začlenění do ní byl analyzován na základě charakteristiky od Mcmillana a Chavise (1986, online), viz kapitola 4.2.6. Začlenění do komunity v Klánovicích probíhá

zejména společnou účastí na různých společenských akcích a zapojením se do občanských spolků. Začleňování také probíhá prostřednictvím společné facebookové skupiny *Vivat Klánovice*, kde spolu obyvatelé Klánovic komunikují a řeší sdílené problémy. Druhý prvek pocitu komunity je vliv a možnost něco změnit. Obyvatelé mají možnosti něco v obci změnit. Mohou kandidovat do zastupitelstva městské části či se zapojit do některého z nadačních fondů nebo obecně prospěšných organizací v Klánovicích. Zájem o angažování není mezi informátory nikterak výrazný. Z informátorů se téměř nikdo neangažuje do veřejných věcí v Klánovicích a většina z nich ani nechce nic měnit. Dalším prvkem je integrace obyvatel. Díky interakcím na akcích obyvatelé navazují kontakty s novými lidmi a akumulují tak sociální kapitál, díky němuž mohou využívat jejich pomoci. Komunita v Klánovicích je nejvíce spojována lokací. Téměř všichni informátoři tráví svůj volný čas právě v místě bydliště, Klánovice pro místní komunitu hrají důležitou roli. Starousedlíci jsou spojeni společnou historií a vzájemnou známostí mezi sebou.

Důležitou formou setkávání v komunitě je participace na společenských akcích. Všichni informátoři se již nějaké akce v Klánovicích účastnili. Podle informátorů se těchto akcí zúčastňují jak starousedlíci, tak i nově příchozí. Jako příklad společenských akcí, které navštěvují uvádějí informátoři: Klánovický masopust, pálení čarodějnic, školní ples... Další kulturní akce má pod vedením místní kulturní centrum Beseda. V návaznosti na toto téma pak informátorka Petra (47) uvádí problém s absencí většího kulturního centra: „*Akcí by mohlo být víc, ale právě si myslím, že tady chybí ten kulturní prostor, jo, že kdyby tady byl kulturní sál, tak by tady toho přesně bylo víc, protože ta beseda je dost maličká, to se hned vyprodá.*” Je znát, že společenské akce sblížují komunitu v Klánovicích a participují se jich noví i staří obyvatelé. Zapojení informátorů do života v komunitě je minimální až na výjimky. Například informátorka Petra pomáhá s organizací školních akcí pro děti, protože pracuje ve škole. „*Tak tím, že pracuju ve škole, tak se částečně zapojuju, protože děláme různé akce, že jo, pro děti. Úplně sama nic neorganizuju, to ne, ale ráda se účastním těch akcí různých tady a pomáhám.*“ A informátorka Monika (49) dříve fotila kulturní akce v Klánovicích: „*dříve jsem se zapojovala poměrně hodně, fotila jsem různé akce sousedské nebo místní akce pro děti, ale aktuálně vlastně pracuji v centru Prahy a na ty aktivity místní nemám tolik času.*“ a informátorka Beata (50): zmínila: „*Ano. Aktuálně jsem členem divadelního spolku.*”

5.3.8 Vzájemný vztah mezi starousedlíky a nově příchozími

Nejprve bylo nutné zjistit, koho považují informátoři za starousedlíka. Majorita informátorů vnímala starousedlíka, jako někoho, kdo má v daném místě kořeny a rodinu, což potvrzují výpovědi Elišky (23): „*Já určitě to vnímám aspoň dvě generace jakoby před ním, aby tam byly.*” A Martina (50): „*Jako za socialismu před 89. rokem, který tady bydleli. Tak ty beru posledních teda třeba 25 let, tak to jsou asi noví.*” A také výpověď Petry (47): „*Já si myslím, že by tady měl chodit do základní školy takovej ten starousedlík, jo, že se třeba přistěhovali, když byli na prvním stupni, takže už to jako vnímám, že ty jeho rodiče, že už tady měli nějaký třeba kořeny, babička, děda, jo, a že vlastně sem přišli jako za nima nebo tak, no, takhle si myslím, měli by tady mít rodinu, no, nějakou.*” V městské části Klánovice je patrné rozdělení na starousedlíky a nově přistěhovalé. Většina nově příchozích se stýká nejvíce mezi sebou, ale kontakty se starousedlíky se nebrání. Setkávání probíhá hlavně díky společným zájmům. Nejvíce se do Klánovic stěhují rodiny s dětmi, z toho důvodu vyhledávají kontakty zejména s ostatními rodinami s dětmi. Toto vystihuje například názor Petry (47): „*já si myslím, že ti noví se snaží jako zapojit mezi nás, jako snaží se, ale spíš samozřejmě to táhne k sobě ty maminky.*” Starousedlíky pojí společná historie vztahů a vazby na místo bydliště, které sahají až několik generací dozadu. Starousedlíci většinou nenavazují kontakty s nově přistěhovalými obyvateli. Důvodem může být dostatek dosavadních kontaktů v sousedství a nezájem o vytvoření nových. Za největší diferenciaci mezi starousedlíky a novými obyvateli lze považovat sociální třídu a vzdělání. Nově příchozí mají velmi často vysokoškolské vzdělání a jsou příslušníci zejména vyšší ekonomické třídy, na rozdíl od starousedlíků, kteří jsou spíše příslušníci střední třídy. Mezi další diferenciaci mezi starousedlíky a novousedlíky lze zařadit i navštěvování rozdílných podniků v Klánovicích. Zatímco noví obyvatelé se spíše setkávají v moderní restauraci Bazar, která vznikla před několika lety a je zaměřená na náročnější klientelu, starousedlíci se stýkají nejvíce v restauraci Babiččina Beseda, která zde existuje již mnoho let a je finančně přívětivější. Z rozhovorů vychází, že v komunitě převahuje angažovanost nově přistěhovalých. Mají větší zájem něco měnit nebo vylepšovat. Například názor Zdeňka (53): „*jak jsou mladý, tak samozřejmě rychle reagují, rychle se chtějí angažovat, jo, všechno by chtěli jakoby mít hned lepší, hezčí.*” Starousedlíci nemají takový zájem o účast v komunitě, až na výjimky. Někteří starousedlíci dlouhodobě organizují nějaké akce či jsou v zastupitelstvu. Takže ačkoliv zde existuje převaha zapojení nově přistěhovalých, není zas až tak výrazná.

Odpovědi na otázky ohledně fluktuace obyvatel v Klánovicích byly homogenní. Většina informátorů vnímá Klánovice jako oblast velmi atraktivní, kam se stěhuje spousta nových obyvatel. Co se týče starousedlíků, majorita jich zůstává v Klánovicích a nestěhuje se. To bylo potvrzeno i během rozhovorů, kdy všichni starousedlíci, až na informátorku Andreu (51) odpověděli, že zde chtějí zestárnout. Přitom informátorka Andrea byla motivována spíše osobními a finančními důvody. Jeden z informátorů (Zdeněk 53) má názor, že se z finančních důvodů odstěhovávají například senioři: *“ale většinou je to tak, že jak je to lukrativní oblast, tak jsou tady hodně drahý pozemky, tak ty staří usedlíci prostě na důchod ten svůj domeček prodají, koupí si, někdo dá něco dál za Prahou. Tam to pak mají teda samozřejmě jako to žití levnější a zbydou jim penízky na důchod.”* Ostatní informátoři si myslí, že se odsud starousedlíci nechtějí odstěhovat viz např. odpověď Martina (49): *“ale přijde mi, že v těch starých barákách ty lidi dál bydlí a je tady vlastně nová výstavba, takže lidi se sem přistěhovávají primárně.”* a také odpověď Elišky (23): *“nemám v tom úplně přehled, ale myslím si, že většina z nich tam zůstává, protože jako, kdo tam vyrostl, tak si myslím, že se mu tam žije dobře, a že se mu jako těžko odchází, mám pocit, že to je dobrý místo na žití, a že se s tím jako málokdo chce rozloučit a odejít někam jinam.”* A také Petra (47): *“Já myslím, že se Klánovice rozšiřují, furt obyvatelé jako narůstají. Nevím přesně, ale nemyslím si, že by se lidi neodstěhovali a když, tak vždycky spíše to je donutí buď nějaké problém v rodině, nebo finanční problém, dobrovolně, jako aby prodávali nemovitost si myslím, že nikdo nedělá.”* Celkově zde obyvatelé chtějí zestárnout a nechtějí se odstěhovat, protože se podle nich jedná o výborné místo k životu.

6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

Na základě kvalitativního výzkumu bylo dosaženo několika zjištění. Z rozhovorů s informátory vzešlo, že místo bydliště je informátory hodnoceno velmi kladně. Informátorů, přijdou Klánovice vzácné svou výhodnou polohou uprostřed přírody ale zároveň blízko centra Prahy.

Faktorem spokojenosti obyvatel byl například pocit bezpečí v sousedství. Venkovský ráz obce a časté známosti mezi sousedy dodávají obyvatelům pocit bezpečí a důvěry. Na rozdíl od sídlišť, které jsou známé častou kriminalitou, jsou Klánovice díky své lokaci a obyvatelům bezpečné. Naopak sídliště jsou většinou v blízkosti obchodů a služeb, které v Klánovicích ve větším množství chybí. Faktorem spokojenosti je také absence dopravního hluku na rozdíl od oblastí vnitřního města.

Sousedské vztahy také přispívají k pocitu spokojenosti v místě bydliště, avšak hlavním přínosem je venkovský charakter místa. Mezilidské vztahy v Klánovicích jsou obecně na velmi dobré úrovni. Jsou ovlivněny především residenční stabilitou. Čím déle zde obyvatelé žijí, tím hlubší jsou vztahy mezi sousedy. Vliv na sociální vztahy má také povaha a charakter jejich aktérů. Základní interakcí v sousedství Klánovic je zdravení, které probíhalo u všech informátorů. Bližší mezilidské vztahy jsou patrné u starousedlíků, kteří spolu častěji interagují, u nich plní sousedství i komunikační a informační funkci. Hlubší interakce jako návštěvy jsou vidět především u obyvatel, kteří žijí v Klánovicích již delší dobu. Z výzkumu bylo zjištěno, že interakce v sousedství také ovlivňuje životní stádium a sociální třída obyvatel. Obyvatelé, kteří mají malé děti mají jiný životní styl než rodiny s již odrostlými dětmi. Zjištění souhlasí s tím, co tvrdil Herbert Gans, tedy že fáze životního cyklu má vliv na sousedské interakce.

Díky výzkumu bylo zjištěno, že kolektivní sociální kapitál v Klánovicích je na průměrné úrovni. Většina informátorů uvedla, že má přátele v sousedství a začleňuje se do komunity,

avšak spíše pasivně formou účasti na společenských a kulturních akcích či zapojením se do zájmových sdružení. Také pasivní volební právo v městské části je vysoké. Residenční stabilita má vliv na důvěru mezi sousedy, z tohoto důvodu je přítomna především u starousedlíků. U nově příchozích je ve stádiu vývoje.

V Klánovicích existuje zaznamatelné rozčlenění na starousedlíky a novousedlíky. Distinkce se projevuje malou četností interakcí mezi těmito dvěma skupinami. Hlavním důvodem nejsou konfliktní vztahy mezi nimi, ale spíše rozdílná socioekonomická vrstva a věk. Nově příchozí jsou především mladé rodiny s dětmi a spadají do vyšší socioekonomické vrstvy. Toto zjištění potvrzuje obdobné výsledky výzkumu Puldové o sousedských vztazích v Miškovicích. Podobnost výsledků je dána podobou obou zkoumaných lokací. Obě lokace se nachází v zázemí Prahy a stěhuje se tam velké množství nových obyvatel. Starousedlíci již mají zavedené známosti a kontakty a většinou nemají aktivní zájem o tvoření nových.

7 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala fenoménem sousedství v městské části Praha – Klánovice. Cílem práce bylo zjistit, jaké existují sousedské vztahy a interakce mezi obyvateli Klánovic. Dále se práce zaměřovala na vzájemnou percepci sousedů, vztah k místu bydliště, stav sociálního kapitálu v dané lokaci a na možnou existenci diferencí mezi starousedlíky a nově příchozími. Práce se také věnovala faktorům, které ovlivňují sousedské vztahy a interakce v Klánovicích. Opírala se o kvalitativní výzkum vedený formou polostrukturovaných rozhovorů.

Součástí bakalářské práce byla nejprve literární rešerše a teoretická východiska. V literární rešerši byly shrnuty výsledky vybraných dosavadních výzkumů sousedství. V kapitole teoretická východiska byla nejprve představena historie urbánních studií a zásadní publikace k této problematice. Dále byly definovány významné pojmy potřebné k pochopení studia sousedství. Mezi tyto pojmy spadaly funkce sousedství, faktory ovlivňující sousedství, sociální kapitál, sociální interakce, sociální klima či komunita.

Praktická část bakalářské práce byla věnována výsledkům výzkumu. Byla zde analyzována spokojenost s bydlištěm a její determinanty, hloubka vztahů mezi sousedy a jejich interakce. Byl identifikován stav sociálního kapitálu a popsána komunita v Klánovicích. Na závěr byly analyzovány vzájemné vztahy mezi starousedlíky a nově příchozími a difference mezi nimi. Z výzkumu vyplynulo, že informátoři jsou spokojeni s místem bydliště, největším determinantem je charakter a okolí lokace. Sociální vztahy mezi sousedy jsou heterogenní, výpovědi informátorů se v tomto ohledu liší. Hlavními faktory kvality vztahů jsou povaha jedince a residenční stabilita. Základní sociální interakce jako zdravení a povídání existují u všech informátorů. Mezi starousedlíky jsou čtenější vzájemné výpomoci a půjčování věcí, například přísad do vaření. Také výpomoci spojené s pocitem důvěry jako je hlídání dětí nebo domu jsou častější u starousedlíků. Kolektivní sociální kapitál v Klánovicích vznikl sdružováním obyvatel díky různorodým spolkům a událostem v Klánovicích. Všichni informátoři se účastnili nějakých společenských akcí. Minimum z nich se však zapojovalo do jejich přípravy či organizace. Kolektivní sociální kapitál v Klánovicích se dá považovat za průměrný. Mezilidské vztahy jsou na dobré úrovni a bez velkých konfliktů, zapojení se do komunity je ale spíše pasivní a důvěra mezi sousedy je patrná pouze u některých jedinců, zejména u starousedlíků.

Rozdělení na starousedlíky a nově příchozí je v Klánovicích viditelné. Největšími rozdíly jsou věk, sociální vrstva a životní stádium. Do Klánovic se přestěhovávají zejména mladé rodiny s vyšším vzděláním, tím je determinována i větší angažovanost v komunitě. Mezi starousedlíky a nově příchozími ale neexistují nikterak zásadní konflikty. Skupiny spolu moc kontakty nenavazují ale mají na sebe vzájemně neutrální názory.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

LITERÁRNÍ ZDROJE:

1. BOURDIEU, Pierre. *The Forms of Capital*. New York : Greenwood, 1986. s. 241-258.
2. FERENČUHOVÁ, Slavomíra. *Sociologie města 20. a 21. století*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2013, ISBN 978 80 7419 162 6.
3. GANS, Herbert. *Urbanism and Suburbanism as Ways of Life*. Oxford: Pergamon Press, 1968, s. 95–118.
4. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Polity Press, 1997, s. 50–52.
5. HEŘMANOVÁ, Eva a Jiří PATOČKA. *Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Praha: ASPI, 2008, s. 44.
6. In: HEŘMANOVÁ, Eva a Jiří PATOČKA. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí II*. Praha: Oeconomica, 2007, s. 62–63.
7. JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003, s. 81-82. ISBN 80-7179-749-3.
8. JAYAPALAN, N. *Urban sociology*. New delhi: Atlantic Publishers and Distributers, 2002, s. 58-59. ISBN 81 269 0087 3.
9. LUKÁŠ, Jindřich a František FISCHER. *Klánovice na starých pohlednicích*. Praha, 2012, s. 7–8. ISBN 978-80-260-3570-1.
10. MAJEROVÁ, Věra. *Sociální kapitál a rozvoj regionu*. 2011, s. 13-14. ISBN 9788024740935.
11. MUSIL, Jiří. *Sociologie soudobého města: urbanistická typologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967, 320 s. Sociologická knihovna (Svoboda). ISBN 80-010-1468-1.
12. OUŘEDNÍČEK, Martin a Jana TEMELOVÁ. *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Praha: Academia, 2012, s. 159-162. ISBN 978-80-200-2064-2.
13. PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, s. 233. ISBN 80-7184-311-3.
14. SCHMEIDLER, Karel. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno, 2001, 292 s. ISBN 80-238-6582-X.
15. ŠÁFR, Jiří a Markéta SEDLÁČKOVÁ. *Sociální kapitál Koncepty, teorie a metody měření*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 25-27. ISBN 80-7330-095-8.
16. ŠPAČEK, Ondřej. Proměny sousedství v pražských lokalitách. In: OUŘEDNÍČEK, Martin a Jana TEMELOVÁ. *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Praha: Academia, 2012, s. 159-176. ISBN 978-80-200-2064-2.
17. ŠPAČEK, Ondřej a Jana VOBECKÁ. Sociální soudržnost v prostorové diferenciaci. In: TUČEK, Milan. *Soudržnost v diferencující se společnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008, s. 153-180. ISBN 978-80-7330-145-3.
18. ZADRAŽILOVÁ, Lucie. Rozhovor s Jiřím Musilem o bydlení na sídlišti. In: HUBATOVÁ-VACKOVÁ, L., ŘÍHA, C. (eds.) *Husákovo 3+1: bytová kultura 70. let*. Praha: VŠUP, 2007, s. 185 – 195. ISBN 80-86863-21-2.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

1. BARVÍKOVÁ, Jana. Jak se žije na Jižním Městě z pohledu "Husákových dětí." *Československé město* [online]. Brno, 2010, 7.(3.) [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5835/4926

2. Český statistický úřad [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>
3. GRANOVERTER, Mark. The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology* [online]. 1973, **78**(6) [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2776392>
4. HANIFAN, Lyda J. The Rural School Community Center. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 1916, (67), 130-138 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/1013498#metadata_info_tab_contents
5. *Historie Klánovic a okolí* [online]. Praha, 2015 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <http://www.klanovice.unas.cz/>
6. MANN, Peter H. The Concept of Neighborliness. *American Journal of Sociology* [online]. 1954, **60**(2) [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/221507>
7. Mapa umístění Klánovic. In: *Geoportál Praha* [online]. Praha [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.geoportalpraha.cz/>
8. *Naučná stezka Klánovickým lesem* [online]. Praha, 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20070122191011/http://www.zs-kl.cz/stezka/vylet.html>
9. PARK, Robert E. The city: The investigation of human behavior in urban environment. *American Journal of Sociology* [online]. Chicago, 1915, **20**(5) [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2763406>.
10. Soužití starousedlíků snově příchozími obyvateli: Případová studie pražských Miškovic. In: *Suburbanizace* [online]. 2010 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: [http://www.suburbanizace.cz/analyzy/4_Voslarova, K., Puldova, P. %282010%29 Souziti starousedliku s nove prichoziimi obyvateli pripadova studie pr azskych Miskovic.pdf](http://www.suburbanizace.cz/analyzy/4_Voslarova,_K.,_Puldova,_P._%282010%29_Souziti_starousedliku_s_nove_prichoziimi_obyvateli_pripadova_studie_pr_azskych_Miskovic.pdf)
11. *Volby* [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>
12. WELLMAN, Barry. *The Community Question: The Intimate Networks of East Yorkers* [online]. 84. *American Journal of Sociology*, 1979 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2778222>

9 SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Umístění Klánovic na mapě

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Přehled Charakteristik informátorů

Tabulka č. 2: Indikátory sociálního kapitálu pro výzkum v obci

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Tematické okruhy otázek k rozhovoru

1) ZÁKLADNÍ ÚDAJE:

Kolik vám je let?

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Jaké je vaše ekonomická aktivita?

2) BYDLIŠTĚ:

Jak dlouho žijete v Klánovicích?

Proč jste se sem přistěhovali? Jak hodnotíte současné bydliště oproti minulému? (nově příchozí)

Jak se vám zde líbí? Jak jste spokojeni s místem bydliště?

Cítíte se v Klánovicích bezpečně?

Co byste změnili (vylepšili) na Klánovicích?

Chtěli byste se někdy odstěhovat? (starousedlíci), chcete zde zestárnout?

Co vám zde vyhovuje, nevyhovuje?

Trávíte v místě bydliště svůj volný čas? Jak? Kde?

Jsou pro vás Klánovice dostatečně vybavené? (obchody, infrastruktura, doprava)

3) SOUSEDSTVÍ:

Co pro vás představuje pojem sousedství a soused?

Jaký má pro vás význam sousedství?

Koho vnímáte jako svého souseda?

Kolik máte sousedů?

Jaké faktory podle vás ovlivňují kvalitu sousedských vztahů?

Jsou pro vás sousedé důležití? vnímáte je jako přátele? Jaký máte vztah se svými sousedy?

Stýkáte se často? Kde se setkáváte? Setkáváte se jen „mezi ploty“ nebo i účelově?

Zapojujete se nějak do života v komunitě? Jak?

Zúčastníte se nějakých akcí v Klánovicích?

Ovlivňuje kvalita sousedských vztahů váš život v místě bydliště? Jak? (spokojenost, bezpečí...)

4) INTERAKCE MEZI SOUSEDY:

Zdravíte se se sousedy?

Povídáte si?

Navštěvujete se?

Účastníte se společně nějakých akcí?

Máte se sousedy nějaké problémy?

5) SOUSEDSKÉ VÝPOMOCI:

Pomáháte si se svými sousedy?

Nechali byste si od svých sousedů hlídat vaše dítě?

Pomohli byste sousedům s drobnými opravami?

Půjčili byste sousedům např. přísadu do vaření?

Pomoc při nemoci?

Poskytl vám váš soused někdy pomoc s drobnou opravou, půjčení přísady?

6) VZTAHY MEZI STAROUSEDLÍKY A NOVĚ PŘÍCHOZÍMI:

Koho vnímáte jako starousedlíka a jako nově příchozího?

Mění se podle vás složení obyvatel v Klánovicích nebo zůstává stejné?

Jak máte názor na nově příchozí, starousedlíky?

Navazujete kontakty spíše se starousedlíky nebo nově příchozími?

Přichází do Klánovic hodně nových obyvatel?

Myslíte si, že se nově příchozí asimilují se starousedlíky? Probíhá to rychle?

Vnímáte nějaké rozdíly mezi starousedlíky nově příchozími? (v angažovanosti v komunitě, v chování)